

MAČEVANJE U BEOGRADU – Sport-istorijsko mačevanje

ШКОЛА МАЧЕВАЊА
"СВЕТИ ЂОРЂЕ"

www.macevanje.org

SPORT-ISTORIJSKO MAČEVANJE
- Borbeno mačevanje i takmičenje -

Potpuno je isto upražnjavati standardno sportsko mačevanje sportskim floretom i novokomponovano sportistorijsko mačevanje sportistorijskim "rapirima", "dvoručnim mačevima"...

U oba slučaja suština je ista: prava mačevalačka veština se pretvara u sportski surogat - **takmičarsku igru** koja se razlikuje samo u rekvizitima koji se u njoj koriste.

Zato kad god se od mačevanja kao borbene veštine pokušava napraviti takmičarski sport ona se neizbežno deformiše i transformiše u nešto drugo kako tehnički, taktički tako i karakterom i opremom.

Termini "nadmetanje", "takmičenje", "turnir", "duel"... se danas gotovo u potpunosti zamenjuju i izjednačavaju sa terminom "sport". Iako je za sve karakterističan zajednički sadržaj "**borba**" on ih nikako ne izjednačava jer svaki sport jeste borba ali nije svaka borba sport. Takav način tumačenja koji je posledica sportističkog gledanja sveta, ta zamena smisla reči i zloupotreba termina borbe se najbolje vidi u izvrtanju izvornog značenja pojma "**šampion**" (**fr. champion**).

Naime, padom rimskog carstva rimski učitelji mačevanja (lanisti) otvaraju svoje sopstvene škole - CAMPUS (logor) – specijalni prostor za obuku u kojima se obučavaju **ratnici plaćenici** – campiones (šampioni), kako ih je po prvi put nazvao u VII v. Biskup Seviljski – Isidor Seviljski. Ta reč, dakle, izvorno isključivo označava **ratnika, obučenog borca, plaćenika** - ono što bi danas bio "legionar". Od te reči se kasnije razvija nemačka reč »kampfe« i francuska i engleska reč »champion«. XI vek postaje vek u kome profesija **šampiona** doživljava svoj procvat. Logori za obuku su nestali, rimski lanistri, takodje, ali **šampioni**, koji su se i povlačili iz svoje ratne službe, stiču zvanje učitelja i majstora mačevanja (i ratovanja). Oni su ili obučavali prve vitezove ili su bili borci koji u službi institucije "božjeg suda" zastupaju kao branioci slabe, stare ili dame, ili su pobornici za neku stvar u službi koje se bore - borci za veru, pravdu, čast... Sva ova izvorna značenja se, međutim, sa 19. vekom zamenjuju sportskim pa tako "šampion" počinje da označava isključivo: prvaka, pobednika, najboljeg u nekom sportskom takmičenju.

*

Slična zamena postoji i kad je reč o različitim vrstama *nadmetanja* koja su tokom prošlosti upražnjavali mačevaoci. Sva se izjednačavaju sa *sportom*. Klasično (borbeno) mačevanje kao veština baratanja pravim mačem u smislu učenja, vežbe ili napada i odbrane, međutim, nikad nije korišteno u svrhu takmičenja - sporta.

Razlog za ovo nije samo u činjenici da su tehnike klasičnog mačevanja, oružje i ishodi borbe nepogodni za sport već i zato što je sport kakav ga mi danas poznajemo (njegova suština, ciljevi, forma...) nastao tek početkom 19. veka.

U drevnim antičkim Olimpijskim igrama disciplina **mačevanje** nije ni postojala. Naime, Grci su smatrali da radnje mačem suviše opasne i rizične za jednu takvu svetkovinu (zato je atinski zakonodavac Drakon 621. godine pre Hrista čak doneo odredbu u zakonu kojom se brani i vežbanje mačem).

S druge strane Olimpijske borbe su se odvijale po izvesnim dogovorenim pravilima a tako nešto je bilo neprihvatljivo za najveći broj borilačkih veština. Iz tog razloga npr. **Spartanci nisu učestvovali na Olimpijadama a posebno kad je bila reč o ratnim veštinama kao što su rvanje ili pantakrion (grčki svebor). Smatrali su smešnim borbu po takmičarskim pravilima jer smrtonosna veština se tako pretvara u igru a pankration i mačevanje služe samo za ubijanje protivnika a ne za igranje. Za njih unošenje**

bezbednih radnji a izbacivanje opasnih radnji iz neke borbene veštine kako bi se načinio takmičarski sport predstavljalo je onesposobljavanje ratnika za rat i degradaciju prave veštine - u našem slučaju transformaciju mačevanja u nešto što više nije mačevanje već igra.

Kad je reč i o Olimpijskim igrama na ovom mestu treba podsetiti na pravi izvorni smisao ovih nadmetanja. Naime, Olimpijske igre nisu bile sportska takmičenja (kako to danas na silu tumače apologete savremene ideologije sportizma) već pre svega **religiozne svečanosti** zahvalnosti u slavu boga Zevsa. One su bile apoteoza – aktivnost uzdizanja, veličanja i obožavanja a to potvrđuje i njihovo izvorno ime "svetkovina".

Nadmetanja su organizovana kao himne, okupljanja najviđenijih atleta, pesnika, pisaca, govornika... sa ciljem pridobijanja naklonosti Zevsa te veličanja njegove slave kroz sopstvenu veštinu i vrlinu, a ne zbog pukih sportsko-takmičarskih pobeda, slavoljublja i trijumfalističke egomanije.

Antičke Olimpijske igre pred Zevsovim hramom

Dokaza za ovo ima puno, navešću samo jedan. Godine 1879 nađen je u Olimpiji zavetni disk na kome je zapisano: "Poplij Asklepijad, pantatletičar posvećuje ovaj disk Zevsu na 225 Olimpijadi."

Borbe koje su se vodile na igrama, dakle, bile su vrsta žrtvovanja vlastite snage i spretnosti i davanja svoje časti kao poklon bogovima, kao što se daje žito ili domaće životinje. Ali Olimpijske igre nisu imale samo kulturni karakter.

Borba koju su vodili učesnici - **agon**, nije bila njihovo uzajamno lično nadmetanje i sportsko takmičenje već simbolično iskazivanje borbe kosmičkih sila i nadmetanja Olimpijskih bogova. Kroz uzajamne borbe učesnici su polagali svoje telesne, duhovne i duševne žrtve bogovima Olimpa boreći se na zemlji za njih. Rivalizam boraca na Olimpijskim igrama nije, dakle, bio izraz njihove individualne sportske taštine već kolektivnog duha religioznosti.

U tom pravcu ovaj problem osvetljava i Homer u Ilijadi govoreći jasno da radost Ahileja koji "svagda svađe i borbe i bojeve **voli** da čini", kao i radost agonista (boraca) "ne izbija toliko zbog pobede koliko zbog sukobljavanja suprotnosti". Zbog toga se pobednicima nije davala nagrada već palmina, lovorova ili grančica masline jer njihova radost u borbi samoj najveća je nagrada pošto njome učestvujući u božanskom poretku logosa sveopšte borbe usavršavaju sebe - svoje telo i duh.

Ni u kasnijem periodu - epohi arena i gladijatorskih borbi nema priče o takmičenjima i nadmetanjima već o borbi na život i smrt koja je dovedena do nivoa scenskog spektakla. U tom smislu su čak bile organizovane i simulacije

borbi gladijatora koji su nasrtali jedan na drugog imitirajući najefektnije napade i odbrane "pobeđujući" ili "gubeći" kako bi zabavili publiku.

Osim gladijatorskih igara u drevnom Rimu su se od 6. veka. p.n.e. izvodile i tradicionalne igre pod imenom „Trojanske igre" koje su održavane na Marsovom polju (campus martius) u vidu vojnih manevara. Ove igre su se izvodile kao replika trojanskog rata i bitke za Troju. U tu svrhu su podizani veštački zidovi i grad Troja koju je jedna grupa branila a druga osvajala. Smatra se da su ove igre bile preteče srednjevekovnih turnira.

Laičko je mišljenje (i potpuna zabluda) da su turniri bili srednjevekovna sportsko-takmičarska nadmetanja. Turnir u periodu ranog srednjeg veka je bio "trening" za rat i organizovana manevarska bitka - uvežbavanje za pravu bitku, a koja je najčešće završavala sa mrtvima ili mnoštvom ranjenih. Ovi turniri su se održavali u periodima mira da bi vitezovi čuvali kondiciju i praznili agresivnost i u tom smislu su upražnjavani isto kao i lov.

Luka Karnah Stariji, grafika iz 1509. godine koja prikazuje turnir u pravom (nesportskom) svetlu - kao manevarsku vojnu bitku.

Na početku istorije turnira nisu postojala nikakva pravila a u borbama je korišteno pravo naoštreno oružje. Tako nešto se ni u kom smislu ne može zvati sportom. Kasnije su turniri organizovani sa ciljem osvajanja imovine i imanja protivnika, ili sticanja zarade zarobljavanjem protivnika (dešavalo se da više vitezova uz dogovor nasrnu istovremeno na jednog kako bi ga zarobili i tražili posle otkup). Tako nešto je još dalje od sporta. Ni u poslednjoj fazi viteštva nije bilo drugačije. Cilj borbi nije bila nekakva sportska pobeda već se turnir organizovao pragmatično kao sajam boraca - berza rada na kojoj su preživeli ili najmanje izranjavljeni dobijali posao telohranitelja ili člana privatne vojske. Čak i u periodu duela (megdana) turnir nije bio sport zato što su se vitezovi borili ne za pobedu već za ono što je cilj pobede - korist od slave: naklonost dama iz visokih slojeva kako bi se ženidbom došli do plemićkih titula i imanja ili poboljšali svoj materijalni položaj. Koliko je daleko sezala strast za koristima slave i prestiža vidi

se iz toga da je jedan vitez na turniru u Čerborgu 1379 izazvao tri vitezova da se sa njima bori istovremeno kako bi impresionirao željenu damu ne bi li se udala za njega.

Turnirsko podsticanje gordosti, slavloljublja, taštine...imalo je i socijalno pragmatičnu dimenziju - podsticanje i razvijanje kod ljudi gramzivosti, samoljublja i agresivnosti koji su potrebni feudalnim gospodarima za vlastite osvajačke i pljačkaške ratove. Ništa od ovog nije sadržaj sporta (ili ne bi trebalo da bude, a ako jeste, kao što je to slučaj danas reč više nije o sportu već tržišnom biznisu).

Tipična scena srednjevekovnog turnira – borba za naklonost dama

U vezi sa navedenim takođe treba podsetiti da su se vitezovi po pravilu nadmetali za prethodno ugovorenu otkupninu a nekada je poraženom ili zarobljenom vitezovima uzimano sve. To znači da su se turniri odvijali u duhu ratovanja a ne sporta (fer-plej) pa se nije smatralo neumesnim da se napada s leđa, zarobljuju ranjeni ili da nekoliko vitezova napadne po dogovoru istovremeno jednog. Tako biografi čuvenog vitezova Vilijema Maršala beleže da je na jednom turniru, za vreme večere, Vilijem spazio kako je vitez iz suparničke grupe pao na ulici sa konja i slomio nogu. "Vilijem je pohitao napolje, zgrabio vitezova koji je jaukao, uzeo ga u naručje i zajedno sa oklopom uneo u kafanu" ne da mu pomogne, već da ga pokloni saborcima s kojima je bio na večeri rekavši: " Evo vam ga, uzмите otkupninu i platite dugove!"

Turnirske bitke nisu bile sport još iz jednog razloga. Naime, one veoma često uopšte nisu imale "pobednika". Zamislite turnir u kome 20 ili 50 vitezova vode borbe po principu »svako sa svakim«. Ishod ovakvih borbi je, kako to piše jedan anonimni srednjevekovni sveštenik, bio uglavnom sledeći: » **...svi su ponaosob bili ili toliko izranjavljeni i povređeni da se boriti više nisu mogli ili su se mnogi najbolji međusobno poubijali ili teško u žaru borbe povredili tako da oni preostali, a mnogi od njih i slabi borci jer su se kao**

kukavice pazili i krili, nisu imali ni s kim, ni volje da s nekim nastave dalje se boriti.«

U vezi sa navedenim nalazimo još jednu potvrdu, a u Češkom Kraljodvorskom rukopisu u kome se kaže: **"Vitezovi se borahu jašući kopljem i pešice mačem, pa ako ne bi nijednom sreća priskočila, te se oba umoriše, bijaše im na volju i od daljeg nadmetanja odstupiti." Ili: "...ovaj boj nastavljen je pešice ali i jednom i drugom je za rukom pošlo protivnika baciti te oba nesretno na kolena padoše". Ili: "Kad već knez nikog više na svom dvoru nije imao da vodi megdan junački završilo bi se viteško nadmetanje."**

Dakle, glavni razlog zbog kojeg turnir nije bio sportsko takmičenje-nadmetanje je činjenica da su retko postojali turniri na kojima je na kraju ostao samo jedan borac »pobednik«. Najčešće se dešavalo da u poslednjoj borbi dva preostala viteza jedan drugog ili ubiju ili tako teško rane da turnir nema »pobednika«. Zapravo turniri su se uglavnom i završavali bez pobednika tako što se **osipao broj vitezova kako je rastao broj povreda** koje su bile podjednako posledica slučaja koliko i nevešte borbe. U prilog navedenog govori i podatak da na najvećem ikad održanom viteškom turniru na tlu Evrope koji je održan 1520.godine na polju (logoru) **Zlatnog sukna** između engleza i francuza, a u kome su učestvovali i sami kraljevi (Henri VIII i Fransoa I) i pored stotina borbi održanih raznim oružjima nikad nije proglašen pobednik jer on nije ni mogao biti određen bez ozbiljnih nesuglasica, sporova i osporavanja. To znači da je mira radi prihvaćena kao istina i faktičko stanje da se na njemu niko ne proglašio pobednikom.

Ovde treba spomenuti još jedan nesportski element u turnirskim borbama srednjeg veka. Na turnirima se često dešavalo da se da vitezovi u žaru strasti borbe toliko zanesu da uopšte i ne haju za zarobljavanje, otkupninu ili pobjedu već se bore samo iz čiste pomame i opijenosti adrenalinom. Tako je npr. vitez Bertran učestvovao u turniru (meleu) vodeći jednu stranu, ali kad mu se učinilo da njegova strana isuviše lako pobeđuje, prešao je na drugu i borio se za suparničke interese. Tako nešto je nezamislivo u sportu!

Pored srednjevekovnih turnira postojala je još jedna vrsta "nadmetanja" mačevalaca, a koja se isto tako ne može nikako nazvati sportom. Naime, širom svih zemalja Evrope su putovale profesionalne mačevalačke grupe koje su izvodile zamišljene mačevalačke borbe, borbe sa zamišljenim neprijateljima, tehnike napada i odbrana pojedinačno i grupno i sve to praćeno uz zvuke truba, bubnjeva i gajdi i pevača. Ove grupe (izvorno srpski "bande") su bile sastavljene od propalih vitezova, probisveta, glumaca i šarlatana i činilo ih je obično dvadesetak članova. Ove cirkuske grupe su išle su od mesta do mesta i zarađivale novac od spektakla i glume borbi. Vremenom su ove grupe svoje spektakle organizovale u formi imitacije turnira tako da su mnogi turniri u srednjem veku zapravo bili isto tako organizovani u formi pozorišno-cirkuskih predstava i nisu imali nikakav sportsko-takmičarski već čisto scenski karakter.

Srednjevekovni turniri nisu, dakle, imali ni elementarnu formu ni karakter ni ishod sportskog takmičenja. Da bi se od nečeg što je turnir napravilo sportsko takmičenje bilo bi potrebno turnir zameniti megdanom - borbom 1:1.

Turniri u svojoj **poslednjoj fazi** razvoja su upravo i dobili formu **megdana**. I ne samo to. Tada se već počela i diferencirati tehnika turnirske borbe od bojeve borbe. Naime, dok je u megdanskoj borbi osnovni cilj u idealnim uslovima ograđenog i sredeog prostora, u savršenoj zaštiti oklopa, pogoditi jednu tačku na protivniku a **ne borba u realnim uslovima**, u bojevoj borbi se i dalje koristila tehnika koja je bila sasvim praktična i u stvarnosti upotrebljiva. Drugim rečima: najbolje turnirske megdandžije su uglavnom bile manje vešte u pravim bitkama od vojnika ili građana koji su svoju veštinu sticali, kalili i uvežbavali neprestano i stalno kroz prave borbe.

S druge strane na megdanskim turnirima se sve više koristila posebno izrađena oprema čija upotreba je imala za cilj da spreči povrede. Tako npr. na

turniru u Vindzoru 1287, godine oklopi su bili od kože, kacige takođe, a upotrebljavali su se mačevi od presovane kitove kože. No, ovakvi turniri su bili više cirkuske predstave, zabava i igara - preteča sporta no viteški turniri u pravom smislu te reči.

Iz tog razloga upravo na tragu diferenciranja jedinstvene borbene tehnike te nastanku megdanskog turnira, iz njegove apstraktne forme borbe će mnogo kasnije i nastati sport.

Turniri, dakle, nisu bili sportska takmičenja ali zbog izvesnih elemenata u svojim poznim fazama, a koji se odnose na posebnu opremu, specifičnu tehniku borbe (drugačiju od realne) i formu izvođenja (pravila), oni su bili začetnici sporta 19. veka.

I nakon epohe turnira postojali su pokušaji da se organizuju takmičenja pravim mačevima uz korišćenje borbene tehnike tj. da se klasična mačevalačka veština pretvori u sport. No, takvi pokušaji su se brzo pokazali apsurdnim. Naime, megdan za svoj ishod ima mnoštvo varijanti za razliku od sportskog takmičenja u kome dobijamo na kraju borbe jednog pobednika i jednog pobeđenog.

Sportsko mačevanje je, dakle, za razliku od borbenog (bilo da je reč o turniru ili megdanu) **apstraktno** ne samo kad je reč o pravilima već i krajnjem ishodu borbe. Uvek imamo samo jednu varijantu: pobednika i pobeđenog. Realnost je međutim, mnogo bogatija i u tom smislu treba razlikovati sledeće varijante sa kojima se megdan može završiti:

1. Jedan mačevalac gine a drugom nije ništa.
2. Jedan mačevalac gine a drugi je ranjen teže.
3. Jedan mačevalac gine a drugi je ranjen lakše.
4. Oba su mačevaoca ranjena teže.
5. Oba mačevaoca su ranjena lakše.
6. Jedan mačevalac je ranjen lakše a drugi teže.
7. Oba mačevaoca ginu.
8. Borba se prekida bez ishoda iz raznih razloga.

Dakle, da bi se od nečeg što je megdan napravilo sportsko takmičenje potrebno je pojednostaviti ishod borbe dva protivnika i sve razne, realne opcije i mogućnosti svesti samo na jednu: jedan je pobedio a drugi je izgubio. Ovakva izmena, međutim, stvara situaciju u kojoj više nije reč o klasičnom mačevanju već njegovom surogatu - apstraktnoj igri.

Ukoliko se, međutim, teži na neki volšebni način postići da u megdanu neko čudo od tehnike arbitrira sve pogotke i sistematizuje ih tako da dobijemo jednu od 8 varijanti imaćemo još uvek nerealne rezultate jer je nemoguće i zaludno težiti ne samo tačno odrediti zonu pogotka (i u tom smislu proceniti njegov karakter i težinu) već i oceniti snagu sečenja i dubinu uboda mačem pa i objektivno proceniti stvarno dejstvo nekog pogotka u tu zonu.

Čak i da je sve navedeno moguće mačevaoci u pravom mačevanju mogu, kao u šahu, ako naiđu na veštog protivnika kojeg nije moguće pogoditi a da se pri tome ne bude pogođen, promišljeno taktizirati sa ishodima. Tako, jedan mačevalac može svesno rizikovati lakše ranjavanje ako će pri tome protivniku naneti težu ili kobnu povredu. On može rizikovati i teže ranjavanje ako će ovo protivnika koštati glave. Mnogi veliki mačevaoci su bili puni ožiljaka ne zato što su bili nevešti već zato što su svesno rizikovali protivnikovu akciju na njihovu ruku ili nogu (lakšu ili težu povredu) ukoliko im je ona u završetku akcije, za delić sekunde kasnije, pod inercijom mogla omogućiti pogodak protivnika u zonu smrti. U sportskom mačevanju nema ničeg od ovog pošto za rezultat sportske borbe nikada nemamo više ishoda kao mogućnost (pa se nema ni sa čime taktizirati) već samo jedan – pobeđu jedne od strana.

Kada se svemu navedenom doda još da jedan isti ubod ili sečenje kod različitih protivnika rezultuje najčešće sasvim različitim reakcijama (jedan pada, drugi se predaje, treći ne obraća pažnju, četvrti se razjari) pa i neočekivanim

ishodima u nastavku borbe postaje još jasnije koliko je zapravo nemoguće od fingiranja prave borbe pravim mačevima napraviti sportsko takmičenje koje će nam kroz nadmetanje pokazati najboljeg mačevaoca i "pravog pobjednika".

Zato što **jedino stvarnost može biti mera stvarnosti** nemoguće je takmičiti se u borbenom mačevanju i od pravog mačevanja napraviti sport, a bez njegovog potpunog transformisanja u nešto što više nije pravo borbeno mačevanje.

Iz tog razloga svi mačevaoci koji su hteli mačevati pravim mačevima i tehnikom klasičnog mačevanja nisu od toga prvili **takmičarski sport** već su vodili kurtoaznu - prijateljsku borbu s ciljem dostizanja veštine a ne pobeđivanja.

*

Postoji još jedan širi razlog zbog kojeg u borbenom mačevanju nema takmičenja. Iskustvo najboljih boraca koji su doživeli starost govori da ishod borbe je uvek i kocka a svaki mačevalac, bez obzira na svoju veštinu, u borbu uvek ulazi i kao kockar. Među kockarima nema boljeg i goreg – svaka druga priča je mitologija. U mačevanju, dakle, postoje samo mačevaoci koji će manje ili više verovatnije pogrešiti, ali svi su pogrešivi. Svakog trena, bez obzira na svoje umeće, i najbolji mačevalac može načiniti tu jednu, kobnu grešku, a učiniće je sigurno pre ili kasnije u odnosu na svog protivnika koji može biti njemu ravan ali može biti i potpuni šarlatan. Pošto je pobjeda u borbi uvek izraz i dobre sreće, pukog slučaja ili nespretnosti i loše sreće protivnika ishod borbe je, dakle, uvek nešto drugo i različito od takmičarskog pronalaženja objektivno »najboljeg«.

Ali ako pobjeda ne ukazuje na boljeg već uvek i jedino samo na ISHOD - ako ona ima samo faktički ali ne i vrednosni značaj, ako samo u bajkama uvek bolji pobeđuje, tada i svako takmičenje u bilo čemu, pa i borbenom mačevanju gubi svaki smisao.

*

**Prijateljsko mačevanje sa kolegom pravim mačevim
nije za svakog.**

**Takvo mačevanje traži od učesnika neuporedivo više umeća i
sposobnosti od mačevanja sa protivnikom u dvoboju jer isti udarac
sečivom koji protivnika ubija kolegu ne sme povrediti a
veštinom ga mora zadiviti.**

**Takav, majstorski, udarac mačem najteže je izvesti jer zahteva ne samo
savladanu tehniku rukovanja oružjem već i umeće samokontrole koje
vlada nad nagonom destrukcije.**

**Ali takav udarac mačem zahteva dodatno i ono što je najteže i najvrsnije
za svakog čoveka: plemenitost i osećaj za lepotu.**

**Postići sve to prava je veština koju je moderno doba pretvorilo u retkost
a savremeno doba zatire.**

**Zato je za većinu savremenih ljudi, kojima je suviše zahtevna prava
veština, napravljena prigodna zamena za klasično mačevanje:
mačevalačka igra - sport.**

*

**ШКОЛА МАЧЕВАЊА
"СВЕТИ ЂОРЂЕ"**

Aleksandar S., učitelj mačevanja

* [NASLOVNA](#)

* [GLAVNA STRANA](#)

* [KONTAKT](#)

[www. macevanje.org](http://www.macevanje.org)